

STAGES TIJDENS HET SECUNDAIR ONDERWIJS EN DE OVERGANG VAN SCHOOL NAAR WERK: EEN DYNAMISCHE ANALYSE

Brecht Neyt, Dieter Verhaest en Stijn Baert

STAGES TIJDENS HET SECUNDAIR ONDERWIJS EN DE OVERGANG VAN SCHOOL NAAR WERK: EEN DYNAMISCHE ANALYSE

Brecht Neyt, Dieter Verhaest en Stijn Baert

Promotoren: Dieter Verhaest en Stijn Baert

Research paper SONO/2019.OL1.7/1

Gent, 14/11/2019

Het Steunpunt Onderwijsonderzoek is een samenwerkingsverband van UGent, KU Leuven, VUB, UA en ArteveldeHogeschool.

Gelieve naar deze publicatie te verwijzen als volgt:

Neyt, B., Verhaest, D., & Baert S. (2018) Stages tijdens het secundair onderwijs en de overgang van school naar werk: Een dynamische analyse. Steunpunt Onderwijsonderzoek, Gent

Voor meer informatie over deze publicatie Brecht.Neyt@UGent.be

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, Ministerie voor Onderwijs en Vorming.

In deze publicatie wordt de mening van de auteur weergegeven en niet die van de Vlaamse overheid. De Vlaamse overheid is niet aansprakelijk voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de opgenomen gegevens.

© 2018 STEUNPUNT ONDERWIJSONDERZOEK

p.a. Coördinatie Steunpunt Onderwijsonderzoek
UGent - Vakgroep Onderwijskunde
Henri Dunantlaan 2, BE 9000 Gent

Deze publicatie is ook beschikbaar via www.steunpuntsono.be

Voorwoord

Deze studie onderzoekt de impact van het doorlopen van een stage tijdens het technisch secundair onderwijs (TSO) en het beroepssecundair onderwijs (BSO) in Vlaanderen op de kans om gekwalificeerd uit te stromen uit het secundair onderwijs, tertiair onderwijs aan te vangen en een (vast) contract na schoolverlaten binnen te halen. De toegevoegde waarde van deze studie aan eerdere literatuur rond stages is drieledig. Ten eerste is zij de eerste die de impact van stages in het *secundair* onderwijs onderzoekt, waar eerdere literatuur voornamelijk gefocust heeft op de impact van stages in het *tertiair* onderwijs. Ten tweede schat deze studie voor de eerste keer in de literatuur rond stages een dynamisch econometrisch model waarbij opeenvolgende onderwijs- en arbeidsmarkttuitkomsten gemodelleerd worden waarbij gecontroleerd wordt voor niet-waarneembare verschillen tussen scholieren met en scholieren zonder stage-ervaring. Ten derde laat dit model toe een onderscheid te maken tussen het directe effect (conditioneel op eventueel gewijzigde schooluitkomsten) en het indirecte effect van stage-ervaring (via eventueel gewijzigde schooluitkomsten) op arbeidsmarkttuitkomsten. In lijn met eerdere literatuur rond werkplekleren waarbij gefocust werd op werkplekleren aan de hand van (deeltijds) beroepsgericht onderwijs, wordt gevonden dat scholieren met stage-ervaring sneller werkzaam zijn (met een vast contract) één jaar en vijf jaar na afstuderen. Echter, in tegenstelling tot diezelfde literatuur wordt in het kader van deze studie geen bewijs gevonden dat deze effecten zouden verdwijnen of zelfs zouden omslaan in een negatief effect op langere termijn.

Inhoud

Voorwoord	1
Inhoud	2
Beleidssamenvatting	3
Wetenschappelijk artikel	5

Beleidssamenvatting

De afgelopen tien jaar was de jeugdwerkloosheid in de OESO-landen gemiddeld gezien dubbel zo hoog als de werkloosheid bij niet-jongeren. In België was de ratio tussen de jeugdwerkloosheid en de werkloosheid bij niet-jongeren zelfs 2.7. Dit is een indicatie dat de overgang van school naar werk voor jongeren verbeterd moet worden. De wetenschappelijke literatuur heeft in het verleden werkpleklers naar voren geschoven als middel om school en werk dichter bij elkaar te brengen en op die manier de overgang van school naar werk vlotter te doen verlopen. Deze vlottere overgang werkt hoofdzakelijk via drie mechanismen. Ten eerste is het meest geciteerde mechanisme dat jongeren met ervaring op de werkplek een hogere onmiddellijke productiviteit hebben en daardoor meteen toegevoegde waarde kunnen creëren voor hun werkgever, wat op zijn beurt hun aanwervingskansen doet stijgen. Ten tweede kunnen jongeren door werkpleklers bouwen aan hun professioneel netwerk waardoor ze beter op de hoogte zijn van kansen op de arbeidsmarkt, zowel in het bedrijf waar ze aan werkpleklers hebben gedaan als daarbuiten. Ten derde kan werkpleklers dienstdoen als “screeningmechanisme” voor werkgevers, waarin ze jongeren kunnen “uittesten” tijdens hun periode van werkpleklers om hen nadien al dan niet een vast contract aan te bieden.

Echter, naast deze drie mechanismen waardoor werkpleklers op korte termijn de overgang van school naar werk vlotter zou moeten doen verlopen, zijn er ook drie mechanismen waardoor werkpleklers op langere termijn een nadeel zou kunnen zijn. Ten eerste kunnen de – specifieke – vaardigheden die jongeren aangeleerd krijgen op de werkplek snel verouderen. Dit is zeker het geval de dag van vandaag, gekenmerkt door snelle automatisatie en digitalisatie. Ten tweede zijn deze vaardigheden vaak erg gevoelig aan de vraag van de arbeidsmarkt. Ten derde komt werkpleklers in de plaats van algemene vorming, gezien de tijd op school voor jongeren beperkt is. Gezien algemene vorming meer focust op vaardigheden die mogelijk het vermogen tot levenslang leren faciliteren, worden de arbeidsmarktkansen van jongeren die leren op de werkplek gehypothekeerd in hun latere carrière. Bovendien wordt dit derde argument versterkt door aanwijzingen in eerdere literatuur rond werkpleklers dat werkpleklers een negatieve impact zou hebben op de kans om te starten aan hoger onderwijs. Dit zou op zijn beurt opnieuw een negatief effect kunnen hebben op de – langetermijn – tewerkstellingskansen van jongeren.

Deze studie draagt op drie manieren bij aan eerdere literatuur rond werkpleklers in het algemeen en eerdere literatuur rond stages in het bijzonder. Ten eerste, terwijl eerdere literatuur rond werkpleklers in secundair onderwijs voornamelijk gefocust heeft op vormen van duaal leren, werd het effect van stages hoofdzakelijk onderzocht in tertiair onderwijs. Voor zover we weten is er nog geen onderzoek gedaan naar de impact van stages in het secundair onderwijs op gekwalificeerd uitstromen uit het secundair onderwijs, starten aan tertiair onderwijs en op de overgang van school naar de arbeidsmarkt. Ten tweede wordt in deze studie voor de eerste keer in de literatuur rond stages een *dynamisch discretekeuzemodel* aangewend om causale effecten te schatten. Meer

specifiek wordt gecorrigeerd voor niet-waarneembare heterogeniteit tussen scholieren met en scholieren zonder stage-ervaring. Ten derde maakt deze studie een onderscheid tussen het directe en het indirecte effect van stage-ervaring op arbeidsmarktsucces. Het indirecte effect is te wijten aan het effect van stage-ervaring op schooluitkomsten, die op hun beurt de arbeidsmarktuitskomsten beïnvloeden. Het directe effect meet de impact van stage-ervaring los van dit indirecte effect. Dit is een belangrijk onderscheid, gezien eerdere literatuur suggereert dat werkplekieren zowel een positief effect heeft op de kans om door te zetten in het secundair onderwijs als een negatief effect op de kans om te starten aan hoger onderwijs.

In deze studie wordt gebruik gemaakt van de SONAR-data, een longitudinale dataset met achtergrondkenmerken, schooluitkomsten en arbeidsmarktuitskomsten van 6000 Vlamingen geboren in 1978 en 1980. Het analyseren van schoolcarrières van 20 jaar geleden heeft in de context van deze studie zowel voordelen als nadelen. Enerzijds heeft het analyseren van data van voor het decreet van 2013 dat stage verplicht maakte voor alle scholieren in het TSO en het BSO tot voordeel dat de data zowel scholieren met als scholieren zonder stage-ervaring bevat in dezelfde generatie en het effect van stage-ervaring dus empirisch getoetst kan worden. Anderzijds heeft dit als nadeel dat onderstaande beleidsreflecties met de nodige voorzichtigheid dienen benaderd te worden, gezien de gewijzigde context in vergelijking met 20 jaar geleden, met name dat ongekwalificeerd uitstromen uit het secundair onderwijs sindsdien meer dan gehalveerd is.

Met betrekking tot de schooluitkomsten, tonen de resultaten enerzijds aan dat stage-ervaring een positieve impact heeft op de kans om gekwalificeerd uit te stromen uit het secundair onderwijs. Anderzijds starten scholieren met stage-ervaring minder vaak aan hoger onderwijs. Betreffende de arbeidsmarktuitskomsten wordt in lijn met de eerdere literatuur rond werkplekieren gevonden dat scholieren met stage-ervaring vaker werkzaam zijn (met een vast contract) één jaar en vijf jaar na schoolverlaten. Echter, in tegenstelling tot diezelfde literatuur wordt in het kader van deze studie geen bewijs gevonden dat deze effecten zouden verdwijnen of zelfs zouden omslaan in een negatief effect op langere termijn. Deze bevindingen verschillen ook van bevindingen uit een eerder rapport uit onderzoekslijn 1.7 dat de impact van deeltijds beroepsgericht onderwijs op arbeidsmarktuitskomsten onderzocht aan de hand van dezelfde data en een gelijkaardig econometrisch model. Ook hier werd gevonden dat de kortetermijnvoordelen van werkplekieren al één jaar na schoolverlaten verdwenen. Dus, hoewel stage-ervaring net zoals deeltijds beroepsgericht onderwijs kortetermijnvoordelen biedt op de arbeidsmarkt, lijken stages meer langdurige voordelen te bieden op de arbeidsmarkt. Gezien het belangrijkste onderscheid tussen stages en deeltijds beroepsgericht onderwijs de intensiteit van de werkplek-component is, suggereert dit dat werkplekieren ook op langere termijn positieve effecten kan hebben op arbeidsmarktkansen zolang deze component niet ten koste komt van meer algemene vorming die essentieel kan zijn in het kader van levenslang leren. Het is echter wel belangrijk om te benadrukken dat deze studie geen uitspraken kan doen over de effecten van stage-ervaring op arbeidsmarktuitskomsten later dan vijf jaar na afstuderen.